

Inbraken en inbrekers onderzocht

H.J. Korthals Altes

P. van Soomeren

Bureau Criminaliteitspreventie Van Dijk
en Van Soomeren BV, Amsterdam

Uit:
Beveiligings Jaarboek
1990

In dit artikel doen de auteurs verslag van een omvangrijk onderzoek dat in opdracht van het Bureau Landelijk Coördinator Voorkoming Misdrijven werd uitgevoerd naar de werkwijze (modus operandi) van inbraken in Nederland.

In een tiental gemeentes werden in totaal meer dan 4000 bij de politie aangegeven inbraken geanalyseerd. Daarnaast werden een kleine 40 interviews met inbrekers gehouden.

Het artikel vormt de neerslag van de over dit onderwerp verschenen onderzoekspublikatie: Modus operandi woninginbraken deel A: onderzoeksverslag. Auteurs: H.J. Korthals Altes en P. van Soomeren; Bureau Criminaliteitspreventie Van Dijk en Van Soomeren, Bureau LCVM, maart 1989 (136 pag.).

Voor de belangstellenden is een samenvatting van het onderzoek verkrijgbaar bij Bureau Landelijk Coördinator VM, Ministerie van Justitie H 816, Postbus 20301, 2500 EH 's-Gravenhage.

Inleiding

In 1987/88 heeft het Bureau Landelijk Coördinator Voorkoming Misdrijven een onderzoek laten uitvoeren naar de werkwijze van daders bij woninginbraak. Het onderzoek werd uitgevoerd door Bureau Criminaliteitspreventie Van Dijk en Van Soomeren BV in samenwerking met vele VM-functionarissen.

Het MO-onderzoek was in de eerste plaats bedoeld om te komen tot een aantal ideeën, aanbevelingen en handreikingen ten behoeve van politiefunctionarissen die in hun eigen werkgebied (stad/regio) een nadere analyse van het delict inbraak willen uitvoeren. Op basis van zo'n lokale analyse kan dan vervolgens ter plekke een beter gefundeerd preventiebeleid opgezet en uitgevoerd worden.

De kern van het MO-onderzoek betrof daarom ook het experimenteren met methoden en technieken voor het zoeken, verzamelen, verwerken en analyseren van gegevens over de inbraken en inbrekers.

Een en ander resulteerde in een tiental lokale case studies en een handleiding voor VM-functionarissen. Case studies, handleiding en het onderzoeksverslag (zie onder) zijn in feite slechts een tussenstap in een groter project. De thans opgedane kennis en ervaringen zullen in de komende jaren door de organisatie Voorkoming Misdrijven verder in de praktijk gebracht en uitgediept worden om daarmee onder andere te komen tot een steeds betere onderbouwing van het VM beveiligingsadvieswerk.

In het onderzoek werden twee – elkaar ondersteunende – onderzoeks invalshoeken toegepast:

- kwantitatief: het verzamelen, verwerken en analyseren van alle aangiften woninginbraak (en waar mogelijk rapporten van de technische recherche) in een tiental gemeenten. In totaal ging het hier om ongeveer 4400 inbraken merendeels gepleegd in de jaren 1986/87, waarvan een 'mammoet-bestand' is samengesteld dat ruim 4100 inbraken bevat, die gepleegd zijn in de gemeenten Haarlem, Hilversum, Schagen, Weert, Zaanstad en Zoetermeer;
- kwalitatief: het interviewen van een kleine 40 aangehouden verdachten van woninginbraak.

Gezien het grote aantal gegevens (het betreft hier het meest omvangrijke onderzoek dat op dit terrein tot nu toe in Nederland gehouden is) en de diversiteit van de onderzoekslocaties mogen we stellen dat de gegevens bij benadering landelijk representatief zijn.

Theoretische kapstok

Centraal in het onderzoek staat het keuzeproces dat de dader maakt bij de uitvoering van een woninginbraak.

We gaan er van uit dat bij de keuzes die inbrekers maken drie criteria van belang zijn:

- toegankelijkheid;
- buit;
- pakkans.

Het gaat bij de genoemde criteria niet zozeer om de feitelijke, maar om de door de inbreker **verwachte** toegankelijkheid, buit en pakkans.

We veronderstellen dat de dader bij elke keuzetrede afwegingen maakt via de genoemde keuzecriteria. Die afweging moet steeds positief beantwoord zijn, voordat men afdaalt naar de volgende keuzetrede.

Valt de afweging negatief uit, dan gaat de dader iets anders proberen of haakt af.

Kwantitatief onderzoek

1. Delictsoort

In drie op de vijf gevallen gaat het om een 'echte' inbraak, waarbij dus de dader breekwerk moest verrichten om binnen te komen. In één op de vijf gevallen kon de dader echter zonder breekwerk binnen komen (via insluiping of met behulp van een valse sleutel/flipper/haakje via brievenbus).

Daartegenover staat dat in één op de vijf gevallen het de dader niet lukte om binnen te komen en het bij een poging bleef.

2. Verdeling over het jaar

De cijfers leren dat inbrekers liever in de wintermaanden werken dan in de zomermaanden. Zo scoren de maanden mei en juni qua aantal inbraken ruim 30% onder het maandgemiddelde, terwijl november en december daar ruim 25% boven scoren.

3. Verdeling naar dag van de week

Hier constateren we een piek op vrijdag en zaterdag. De verschillen zijn echter niet groot te noemen.

4. Verdeling naar tijd

Hierbij blijkt dat bijna 70% van de inbraken plaatsvindt tussen 18.00 en 06.00 uur. De periode 06.00-12.00 uur scoort daarentegen opvallend laag (8%).

5. Verdeling naar woningsoort

Ruim acht op de tien onderzochte inbraken hebben betrekking op eengezinswoningen. Een kleine twee op de tien inbraken in woningen hebben betrekking op meergezinswoningen.

Ofschoon de verschillen opmerkelijk genoemd kunnen worden, mogen we hieruit niet zonder meer afleiden dat inbrekers kennelijk een duidelijke voorkeur hebben voor eengezinswoningen. Om gefundeerde uitspraken te doen moet men de inbraakcijfers per woningtype relateren aan de voorraad per woningtype. Bij vier van de zes gemeenten waren woningvoorraadgegevens beschikbaar met een uitsplitsing naar een-

Inbi

ge:
ge:
en
Co
nir

6.
Inl
ko

7.
He
ee
w

8.
H
e
p
d
H
V
v

Inbraken en inbrekers onderzocht

gezins- en meergezinswoningen. Het inbraakrisico (het aantal inbraken per 100 woningen per jaar) schommelt in deze vier gemeenten bij meergezinswoningen tussen 0,32 en 0,99 terwijl het bij eengezinswoningen varieert tussen 1,13 en 1,90.

Conclusie: eengezinswoningen hebben een hoger inbraakrisico dan meergezinswoningen. Inbrekers hebben kennelijk een voorkeur voor eengezinswoningen.

6. Benaderde zijde

Inbrekers blijken een voorkeur voor de achterkant te hebben: in 73% van de gevallen koos men de achterzijde. De voorzijde scoorde 24%, de zijkant slechts 3%.

7. Binnengedrongen opening

Het blijkt dat de grootste groep inbraken via de deur plaatsvindt (57%). Dan komt er een hele tijd niets, tot we aankomen bij de ramen (27%). De overige openingen – waaronder het beruchte bovenlicht – scoren lager dan 8%.

8. Werkwijze

Het blijkt dat forceren van slot of grendel de meest toegepaste werkwijze is (44%), op enige afstand gevolgd door het breken van een raam, deurruit of deurkozijn en insluipen via een niet afgesloten gevelopening. De andere werkwijzen komen elk in minder dan 9% van de gevallen voor.

Het verband tussen werkwijze en opening is interessant.

Wanneer de variabelen werkwijze en gevelopening met elkaar worden gekruist, blijkt welke combinaties vaak voorkomen.

- forceren: komt vooral voor bij deuren en bovenlichten;
- breken en ingooien: komt vooral voor bij ramen nog sterker bij deurruiten;
- valse sleutel, hengelen, touwtje uit brievenbus: komt vrijwel uitsluitend voor bij deuren;
- insluiping: komt opvallend vaak voor bij bovenlichten;
- uitnemen: komt vooral voor bij deurruiten en in mindere mate bij ramen;
- boren: treft men vooral aan bij ramen.

Toelichting: bij uitnemen van een ruit verwijdert men de glaslatten waarna de ruit uitgenomen kan worden; een geruisloze werkwijze.

Bij het boren in een raam maakt men een gat in het (houten) kozijn, meestal ter hoogte van het slot en trekt dan met behulp van een haak de raamgrendel omhoog. Net als uitnemen een geluidloze methode.

9. Gereedschap

Het is opmerkelijk dat het gereedschap in gemiddeld 44% van de gevallen niet bekend is, omdat juist de sporen van gereedschap veel kunnen vertellen over de dader en als bewijsmateriaal kunnen dienen.

Ook wanneer recherchegegevens aanwezig waren, was niet altijd bekend van welk gereedschap men gebruik had gemaakt.

De grootste groep inbraken blijkt gepleegd te worden met behulp van een schroevendraaier (29%) op enige afstand gevolgd door de groep inbraken waarbij **geen** gereedschap is gebruikt (insluiping).

10. Extra (mislukte) pogingen

Uit het onderzoek blijkt dat er maar zelden sprake is van een extra poging (6% van het totaal). In 94% van de gevallen lukt het dus in één keer om de woning binnen te komen.

Het forceren van een deur mislukt relatief het meest. Slechts sporadisch lukt het niet om een raam te forceren of een ruit te breken.

11. Binnengedrongen verdieping

Wanneer we de binnengedrongen verdieping uitsplitsen naar eengezins- en meergezinswoning, dan blijkt dat inbrekers bij eengezinswoningen een zeer duidelijke voorkeur voor de begane grond hebben (95%), terwijl ze bij meergezinswoningen relatief het vaakst voor de eerste verdieping kiezen.

Bij meergezinswoningen wordt relatief veel minder ingebroken op de begane grond dan bij eengezinswoningen. Dit heeft te maken met het feit, dat er bij flats vaak bergingen of garages op de begane grond zijn gesitueerd in plaats van woningen.

De algemene tendens is: hoe lager hoe liever!

12. Opklimming

Slechts in 8% van de gevallen krom men langs de gevel omhoog. Meestal gebeurde dit via het balkon, veel minder vaak gaat men via een afdak, ladder, brandtrap, regenpijp, schutting of muur.

13. Ontvreemde goederen

Bij 94% van de geslaagde inbraken en insluipingen zijn goederen ontvreemd.

Geld en cheques blijken het meest meegenomen te worden (31%) gevolgd door sieraden (24%) en hifi-apparatuur (21%).

De andere soorten goederen komen minder vaak voor (minder dan 10% van de geslaagde inbraken).

14. Aanwezigheid bewoners

In hoeverre laten daders zich leiden door de aanwezigheid van bewoners? Bij 77% van de woninginbraken waren de bewoners afwezig, bij 23% aanwezig.

De voorkeur van de inbreker gaat duidelijk uit naar woningen waarin niemand aanwezig is.

Tot zover het overzicht van de afzonderlijke variabelen. Er zijn ook kruisingen tussen diverse variabelen uitgevoerd. Een aantal kruisingen waarbij interessante resultaten zijn geboekt passeren hier de revue.

Delictsoort gekruist met seizoen

Bij deze kruising blijkt er een relatieve oververtegenwoordiging van het aantal insluipingen te bestaan in de zomermaanden, terwijl 's winters het percentage insluipingen juist laag ligt.

Delictsoort gekruist met tijdstip

Overdag (van 6.00 tot 18.00 uur) blijkt het percentage insluipingen hoger te liggen dan 's avonds en 's nachts. Ook zien we dat het 's nachts relatief vaker bij een poging blijft.

Delictsoort gekruist met benaderde zijde

Wat als eerste opvalt bij kruising van deze variabelen is het relatief grote aantal gevallen waarbij een valse sleutel of een haakje wordt gebruikt aan de voorzijde van het ingebroken pand.

Ook het aantal insluipingen ligt aan de voorzijde hoger, terwijl aan de voorzijde in vergelijking met de andere zijden het percentage inbraken laag ligt. Aan de achterkant

en zijkant is het percentage inbraken juist hoog, terwijl hier het gebruik van een valse sleutel niet of nauwelijks voorkomt.

Seizoen gekruist met tijdstip

Het blijkt dat het zwaartepunt van de inbraken die 's zomers zijn gepleegd op de nacht valt, terwijl 's winters het zwaartepunt op de avonduren valt.

Dagsoort gekruist met tijdstip

Op vrijdag en zaterdag scoort de avond relatief hoog, terwijl op maandag tot en met donderdag de ochtend relatief hoog scoort en de avond relatief laag. De zondag vertoont een apart patroon: de ochtend scoort relatief laag, de middag relatief hoog en de avond weer laag. Gezien de eerder vermelde voorkeur voor een pand waarvan de bewoners afwezig zijn, ligt het voor de hand te veronderstellen dat het gevonden patroon samenhangt met het uitgaanspatroon van bewoners.

Daderinterviews

Van het uitgevoerde daderonderzoek (38 interviews) geven we hieronder een korte samenvatting. Daarbij wordt waar mogelijk ook de verklaring van de in het voorgaande behandelde statistische verschillen aangegeven.

Leeftijd: de geïnterviewde daders varieerden in leeftijd van 15 tot 51 jaar, maar de meerderheid was tussen 19 en 25 jaar.

Werksituatie: de meerderheid van de geïnterviewden is tijdelijk niet werkzaam/langer dan een jaar werkloos. De werkloosheid hing vaak samen met de voorlopige hechtenis/het uitzitten van gevangenisstraf, omdat een groot deel van de geïnterviewde daders vast zat.

Ervaring: de meesten hebben een ruime ervaring met inbreken. Het gemiddelde aantal gepleegde inbraken bedraagt 84, waarbij twee uitschieters van 1000 en 2500 (!) inbraken niet eens meegerekend zijn.

Motief: het hoofdmotief is bijna altijd 'geld', maar 'spanning/kick' en 'meedoen met vrienden' zijn als bijkomend motief niet te verwaarlozen.

Vorbereiding: de meesten treffen voorbereidingen waarbij 'gereedschap meenemen' het hoogst scoort, gevolgd door 'handschoenen' en 'zaklamp'.

Bij de geïnterviewden is dus geen sprake van impulsief handelen. Zij zijn niet te beschouwen als 'gelegenhedsdaders'.

Vervoermiddel: een kleine meerderheid kiest ervoor om te voet te gaan, van de overigen gaan de meesten per auto. De fiets/brommer is niet erg populair bij de geïnterviewden, het openbaar vervoer al helemaal niet.

Tijdstip: over de tijd van de dag die men verkiest is men bijzonder duidelijk. Een meerderheid gaat er liefst 's avonds op uit, de overigen gaan er meest 's nachts op uit. Duisternis is heel belangrijk, omdat dit de pakkans verkleint (minder kans dat je opvalt).

Dit verklaart waarom de zomermaanden minder populair zijn dan de winteravonden: 's zomers is het aantal uren duisternis kleiner dan 's winters. Ook zagen we dat 's zomers de nadruk meer op de nacht ligt dan 's winters. De zomeravond is voor de inbreker minder geschikt, omdat de duisternis pas laat invalt.

Buurt: primair let men op het rijke aanzien van de buurt (mooie/dure huizen/tuinen/auto's), secundair is vooral van belang of de buurt stil is (weinig/geen mensen op straat die je op kunnen merken). Het criterium 'buit' is dus het belangrijkste bij de buurtkeuze, gevolgd door het criterium 'pakkans'.

Woningtype: vaak heeft men geen duidelijke voorkeur. Wel weet men waar men belist niet moet zijn: bovenwoningen (flat- en etagewoningen).

Ook is er een groepje dat beslist niet voor vrijstaande woningen kiest, vanwege het hoge beveiligingsniveau (moeilijk toegankelijk en grotere pakkans).

De afkeer van meergezinswoningen staat vooral in verband met de grotere pakkans (lange vluchtweg en het ontbreken van een extra vluchtweg).

Pand: bij het uitkiezen van een geschikt pand zijn drie zaken voor de inbreker belangrijk:

- binnenverlichting uit
- goede vluchtweg
- geen hond aanwezig.

Bij 'binnenverlichting uit' blijkt dat het laten branden van één klein lampje hier ook onder valt. Uit enkele gesprekken bleek dat dit niet inbraakpreventief werkt, omdat iedereen het zo doet en het eerder een aanwijzing vormt voor het feit dat de bewoners afwezig zijn!

De ouders die letten op binnenverlichting opereren meest 's avonds en zeggen dan principieel niet te willen inbreken in een pand waarvan men weet of vermoedt dat de bewoners thuis zijn. Er is echter ook een groep die liefst 's nachts opereert en die er geen bezwaar tegen heeft dat de bewoners thuis zijn.

Buren: de aanwezigheid van buren is voor de meeste geïnterviewden niet of nauwelijks een bezwaar: 'die hebben het toch te druk met de t.v.'.

Benaderde zijde: de meesten kiezen voor de achterkant, maar er is ook een groep die zegt geen voorkeur voor een bepaalde zijde te hebben.

Niemand verkiest de voorzijde.

Opvallend is dat slechts heel weinigen zeggen eerst aan de voorkant te kijken of het een geschikt pand is en vervolgens naar de achterzijde gaan om daar in te breken.

Hoofdmotief voor de keuze is het vermoeden dat aan de achterzijde de zwakste plek van de woning zit (criterium 'toegankelijkheid'). Ook de kleinere kans om gezien te worden speelt mee (criterium 'pakkans').

Gevelopening: de meesten blijken een duidelijke voorkeur te hebben voor één bepaalde opening.

De deur blijkt door de meeste ouders als eerste benaderd te worden. Deze voorkeur hangt samen met de favoriete werkwijze.

Modus operandi: De meeste geïnterviewden geven aan dat ze één speciale techniek hebben om zich toegang tot een woning te verschaffen.

De overigen laten ofwel de techniek van de situatie afhangen ofwel beschikken over twee technieken, die afwisselend gebruikt worden. Het blijkt dat er een grote diversiteit aan werkwijzen bestaat. De nadruk valt bij de geïnterviewden echter toch op een gering aantal vaak voorkomende werkwijzen: terugwrikken slotschoot deur, openwrikken sluitnaad raam en breken ruit. Dit beeld komt overeen met de kwantitatieve analyse.

Gereedschap: het beeld van de gebruikte gereedschappen bij het openbreken van de woning komt sterk overeen met het beeld van de werkwijze: er wordt een grote verscheidenheid aan gereedschappen genoemd, maar de nadruk valt op een gering aantal vaak voorkomende gereedschappen.

De schroevendraaier (soms gebruikt men er twee tegelijk) staat onbetwist aan kop.

Breekijzers, beitels en overige gereedschappen - die veelal voorbehouden zijn aan specialisten - komen veel minder vaak voor.

Buit: men zoekt in eerste instantie naar kleine, handzame en waardevolle goederen zoals contant geld, cheques en sieraden. Omdat men deze goederen vaak niet in voldoende mate vindt vult men de buit aan met grotere stukken: 'als je niets vindt neem je de video mee'.

Zwakste plek van de woning: de deur aan de achterzijde wordt het vaakst genoemd als zwakste plek, gevolgd door het raam aan de achterzijde. De voordeur en de bovenlichten scoren laag als zwakste plek.

Preventieve maatregelen: verzwarende van het hang- en sluitwerk, het aanbrengen van een alarm (desnoods onecht) en het nemen van een waakhond worden zeer vaak als aanbevolen maatregel door de geïnterviewde daders genoemd. Andere maatregelen (zoals aanbrengen gevelverlichting) bereiken alleen als maatregel op de tweede of derde plaats een score van betekenis.

Het is opvallend dat de door daders als meest effectief aangemerkte maatregelen alle op het niveau van de individuele woning ingrijpen en niet op hogere schaal niveaus (blok, woningtype, buurt). Een citaat: 'als je gaat beveiligen, moet je het aan de woning zelf doen'.

Implicaties voor preventiebeleid

Per onderzochte variabele kunnen we de onderzoeksresultaten vertalen in preventieve maatregelen.

Enkele voorbeelden:

- Tijdstip: we kennen nu de meest inbraakgevoelige tijdstippen (de winteravond en in mindere mate de zomernacht).
Sleutelcriterium daarbij is 'pakkans'. Men kan hierop inspelen door de surveillance op de gevoelige tijdstippen te concentreren. Bij buurtpreventieprojecten kan men de deelnemende bewoners wijzen op de inbraakgevoelige tijdstippen.
- Woningtype: we weten nu dat eengezinswoningen een groter inbraakrisico lopen dan meergezinswoningen. Bij dit laatste woningtype (flats) zijn het dan nog vooral de onderste lagen die de dupe worden.
Op grond van dit gegeven weet de preventiefunctionaris waar hij/zij als eerste moet beginnen.
- Woning/bewoners: inbrekers zijn gevoelig voor de aanwezigheid van bewoners. Ook hier is 'pakkans' het sleutelcriterium.
Vertaling in preventiebeleid: laat de woning een bewoonde indruk maken (lichten aan, gordijnen dicht, t.v. aan). We weten uit het onderzoek, dat alleen de avondinbrekers hierdoor worden tegengehouden. Nachtinbrekers hebben geen bezwaar tegen de aanwezigheid van bewoners. 's Nachts zijn dus aanvullende maatregelen nodig, met name in de sfeer van het goed afsluiten van de woning (nachtslot, bovenlichten).
- Benaderde zijde en opening: inbrekers kiezen massaal voor de achterzijde, omdat ze daar de zwakste plek vermoeden (criterium 'toegankelijkheid'). Verzwarende van het hang- en sluitwerk is een middel om die zwakheid te verminderen. Ook afsluitbaar maken van de brandgangen aan de achterzijde kan effectief zijn. Het voordeel is dat men de toegankelijkheid van het hele blok verkleint (het effect blijft niet beperkt tot een individuele woning).
'Pakkans' speelt minder mee bij de keuze voor zijde en opening. Van maatregelen die de zichtbaarheid aan de achterzijde verhogen, moet men niet teveel effect verwachten.
- Werkwijze en gereedschap: uit het onderzoek blijkt welke technieken vaak voorkomen. Met preventiebeleid kan men trachten minimaal de vaak voorkomende werkwijzen uit te schakelen: terugwrikken slotschoot deur, openwrikken sluitnaad raam, breken ruit en insluiping via niet afgesloten deur/raam. In concreto is hiervoor nodig: inbraakwerende deursloten met stalen sluitkom, afsluitbare grendels op ramen (met name aan achterzijde), het consequent afsluiten van deuren (nachtslot!), ramen en – niet te vergeten! – bovenlichten. Het gaat hier om maatregelen die

Inbraken en inbrekers onderzocht

moeten werken via het criterium 'toegankelijkheid'. Uit het daderonderzoek is bovendien gebleken dat hier maatregelen gericht op 'pakkans' van belang zijn: aanbrenge van alarm – desnoods alleen de sticker of het zwaailicht – en het achterlaten van een hond in de woning.